

Висловлення вірогідної модальності в сучасному політичному дискурсі: ранжування та особливості вираження

У статті запропоновано кількарівневу інтепретацію висловлень із модальним значенням вірогідності. Узято до уваги два аспекти: 1) вияв власне-вірогідності та низки варіантів, що є наслідком модальних зсувів, витворення контамінованих (вірогідних та супровідних) модальних відтінків, зумовлених ситуативно-прагматичними умовами комунікації; 2) розгляд вірогідної модальності в дискурсоцентричному аспекті, з акцентом на конкретні ситуації спілкування політиків, їхній комунікативний намір, мету спілкування та ін. Зазначені кваліфікаційні принципи дали змогу вказати на високий ступінь суб'єктивності висловлень аналізованого модального плану, їхню здатність характеризувати всю структуру й подану в ній інформацію загалом та реалізувати семантику можливості, імовірності, припущення, сумніву. Зорієнтованість на семантико-прагматичне навантаження висловлень вірогідного модального плану зумовило їхнє об'єднання у дві групи зі значеннями: 1) власне-вірогідності, які експлікують різного ступеня припущення мовця щодо певного факту; 2) контамінованої вірогідності, що поєднує кілька модальних значень, зокрема: а) вірогідності й дебітивності; б) вірогідності й заперечення; в) вірогідної й питальної модальності (зазвичай ідеться про риторичні питання, які виявляють послаблення питальної інтенції); г) вірогідності, питальності й прихованої, частково знебарвленої спонукальності; ґ) вірогідної, заперечної й емоційно-оцінної модальностей. За аналізу зазначених конструкцій зацентровано увагу на їхньому емоційно-експресивному забарвленні, яке переважно є негативним. З'ясовано, що маркування висловлень вірогідної модальності пов'язане з різними мовними рівнями. Спостережено, що на цій функції спеціалізовані власне-дієслова (*вагатися, видаватися, здаватися, припускати, сумніватися*), вербалізовані прикметники (*невпевнений, непевний*), модальні прислівники (*здається, мабуть, можливо* та ін.), частки (*навряд чи, наче, неначе, неначебто* тощо).

Ключові слова: вірогідна, дебітивна, заперечна, питальна, емоційно-оцінна модальність, дієслово, модальний прислівник, частка.

Початок ХХІ сторіччя – один із тих часових відтінків, коли лінгвістика, опираючись на глибоку традицію й низку сформульованих канонів, зазнала чи не найбільшого еволюціонування, позначеного вияскравленням функційних особливостей мови, переоціненням

деяких постулатів, акцентуванням на антропоцентризмі, комунікативно-прагматичній, психолінгвістичній та когнітивній пріоритетності. Фокусування уваги на вказаних аспектах дало змогу по-новому розглянути здавна виділювані категорійні одиниці, серед яких важливе місце посідає модальність. Багатоаспектне студіювання модальності, узагальнення й структурування присвяченого їй матеріалу, оприявлення семантичних і виражальних особливостей модальних значень у різностильових та різножанрових текстах запропонували багато науковців, з-поміж яких Ш. Баллі [1, с. 26–60], О. В. Бондарко [13], Г. П. Немець [9], в україністиці – О. С. Мельничук [12, с. 17–21], І. Р. Вихованець [3, с. 62–63, 276–277], А. П. Грищенко [5], Л. О. Кадомцева [12, с. 119–137], М. В. Мірченко [8, с. 302–334], В. М. Ткачук [14], В. Д. Шинкарук [15] та ін. Поглиблення теорії модальності загалом, її структури та функційного вияву віддзеркалює концепція, згідно з якою вказаний лінгвістичний феномен постав як надкатегорія, структурована граємочленованими категоріями синтаксичної, морфологічної та лексико-граматичної модальності [6, с. 291–356; 7]. Попри окреслену в багатьох напрацюваннях інтерпретацію, модальність ще й досі потребує удокладення, поглиблення й чіткішого обґрунтування з огляду на екстралінгвальні чинники, ситуацію спілкування, зорієнтованість на адресата мовлення, міжособистісні стосунки учасників комунікативного акту та ін., що дасть змогу виявити не тільки чітко представлені ті чи ті модальні значення, а й визначити певні перехідні зони, модальні зрушення, почасти й модальний контраст, маркований однаковими засобами вираження. Такий формат студіювання, на нашу думку, цілком доречно застосувати до опису висловлень, у яких зреалізоване модальне значення вірогідності. Неординарність і новаторство дослідження цих синтаксичних одиниць, на наше переконання, забезпечить щонайменше два аспекти: по-перше, проекція на вияв власне-вірогідного значення та низки варіантів, що є наслідком модальних зсувів, витворення контамінованих (вірогідних та супровідних) відтінків, зумовлених ситуативно-прагматичними умовами комунікації; по-друге, розгляд вірогідної модальності в дискурсоцентричному аспекті, крізь призму комунікативного наміру мовця, його прагнення маніпулювати думкою інших, мету спілкування та ін. Однією з нових площин студіювання вірогідної

модальності вважаємо дослідження її виявів у конкретних ситуаціях спілкування політиків. Політичному дискурсу неодноразово приділяли увагу, одним із найповніших досліджень останнього часу можна вважати монографію С. Романюк «Ukraiński dyskurs polityczny w latach 2010–2014. Analiza lingwistyczna», у якому представлено опис живомовної комунікації українських політичних діячів [16]. Попри широкоспектральність порушеної проблеми висловлення вірогідної модальності поки докладно не схарактеризовані із залученням вказаної джерельної бази. З огляду на вказані пріоритети за *мету* обираємо вияскравлення особливостей вірогідного модального плану загалом та опису засвідчених у політичному дискурсі висловлень, що ґрунтується на ранжуванні первинних і вторинних виявів, вирізненні контамінованих відтінків. Акцентуючи на функційному аспекті, важливим вважаємо дослідження формальних засобів вираження, що забезпечить різноаспектність, багатогранність й усебічність інтерпретації категорійного значення вірогідності.

Посутню роль у з'ясуванні специфіки та функційного призначення висловлень вірогідної модальності в політичному дискурсі припадає на вияв їхнього семантико-прагматичного навантаження й визначення ролі людського чинника. Описуючи вказаний модальний тип, С. О. Педченко позначає його терміном *проблематична достовірність* й вважає складником епістемічного різновиду суб'єктивних субкатегорійних модальних значень. На переконання дослідниці, *проблематична достовірність* «(недостовірність, ймовірність) зорієнтована на окреслення різного ступеня ймовірності здійснюваності факту, явища, події тощо з погляду мовця та базована на недостатній обізнаності суб'єкта мовлення чи авторському припущенні. Проблематична достовірність – одне з найважливіших суб'єктивно-модальних значень, що бере участь у формуванні загальної предикативної семантики, а на понятійному рівні корелює з категорією персуазивності» [11, с. 306]. Солідаризуючи з міркуваннями дослідниці, додамо, що модальне значення вірогідності має високий ступінь суб'єктивності, оскільки відбиває не зв'язок між об'єктом, явищем, фактом дійсності та його мовленнєвим вираженням, безпосередньо не віддзеркалює пропозицію, а характеризує всю структуру й подану в ній інформацію загалом, указуючи на можливість, імовірність, припущення, сумнів,

тобто ґрунтується на різному вияві власне-необізнаності чи вдаваної необізнаності мовця з повідомлюваним або неможливістю спрогнозувати розвиток якихось подій через певні причини.

Як засвідчує джерельна база, змістова структура вірогідності не однотипна, вона може мати різний вияв ймовірно представленої інформації, а ще частіше її доповнює якийсь інший модальний план. Зазначений кваліфікаційний принцип слугує підґрунтям для побудови ієрархічно сформованої шкали з опозитивно представленими значеннями:

1) власне-вірогідності, коли мовець, виражає припущення щодо певного факту дійсності: *Коли затримали одного з керівників обласної державної адміністрації, здається, Миколаївської області, у нього вдома знайшли багато цінностей та готівки* («УНІАН», 13.11.2016). Висловлення цього різновиду експлікують щось як малоімовірне чи можливе, пор.: *Ця партія навряд чи сформує уряд* («День», 08.10.1997) і *Мені також видається, що цією угодою Янукович заспокоїв і радикально налаштовану частину населення в Криму, котра дедалі більше ратує за те, щоб Крим віддати Росії* («Віче», № 11, 2010); *Мельниченко, можливо, стане депутатом* («День», 16.07.2005); *Можливо, це єдино прийнятний варіант для держави з огляду на ситуацію, в якій вона опинилася* («Дзеркало тижня», 07.02.2010). Як свідчить поданий ілюстративний матеріал, модальний компонент здатен увиразнити те, що особа не зовсім обізнана з предметом обговорення або в такий спосіб намагається уникнути відповідальності за інформацію, якою вона достеменно не володіє. Трапляються випадки, коли той самий модальний модифікатор вірогідності експлікує протилежні її відтінки. Наприклад, формальний засіб *імовірно* (*ймовірно*) може функціонувати без допомоги інших компонентів, указуючи на можливість здійснення чого, чи разом із підпорядкованими прислівниками міри й ступеня, здатними передавати підвищення чи зниження вияву вказаного значення. Пор.: *Ймовірно, депутатський корпус оновиться на половину, а щонайменше третину місць у радах нового скликання займуть підприємці* («Львівська газета», 28.10.2010); *Цілком ймовірно, що наступного року Вищий адмінсуд України (ВАСУ) визнає законним президентом Віктора Януковича, а Верховний суд (ВСУ) скасує це рішення та оголосить президентом Юлію Тимошенко* («Українська правда», 26.12.2009) і *Згідно з*

останньою соціологією, цим «третім прохідним» може стати Тігіпко, або, що менш ймовірно, – Ющенко чи Яценюк («Українська правда», 15.12.2009). Подекуди задля вираження динамізму подій, а також із метою підкреслення можливості дії мовець використовує два маркери того, що сказане ним є можливим і навіть близьким до реалізації: *Мені здається, що ми домовилися з Нацбанком про створення комплексної групи з перегляду законодавства, і я дуже сподіваюся, що до наступного засідання зможу щось сказати про те, як ситуація може поліпшитися* («Дзеркало тижня», 22.02.2010). У деяких побудовах, модельованих предикатами з первинним значенням вірогідності, аналізований модальний відтінок вияскравлений завдяки його функціонуванню у формі першої особи множини. У такому разі мовець бере відповідальність не тільки на себе, а й перекладає її на інших осіб, як-от у висловленні *«Російська війна в Україні та проти України – це факт, тому що ми – ЄС та США – вагаємося»*, – сказав політик («УНІАН», 14.02.2017). У політичному мовленні досить часто натрапляємо на конструкції, у яких модальний модифікатор вірогідності є носієм додаткової емоційно-оцінної реакції на висловлену інформацію. Наприклад, у реченні *Багато хто, напевно, вже призабув про обставини, за яких Віктор Ющенко розпочинав свою виборчу кампанію* («Дзеркало тижня», 16.09.2005) автор у некатегоричній формі спонукає читача до роздумів і водночас, використовуючи слово *напевно*, дещо іронізує з приводу нещодавніх подій.

До групи висловлень із модальним значенням власне-вірогідності варто зарахувати нечленовані конструкції з указівкою на невпевненість у тому, про що йшлося раніше. Вони переважно представлені синтаксичними одиницями *навряд, навряд чи, мабуть, може, можливо, напевне*. Зазначимо, що в політичному дискурсі цих побудов представлено найменше. Ними послуговуються у виступах та інтерв'ю. Такі структури власне-вірогідної модальності функціонують як:

а) відповідь на своє питання в монологічному мовленні чи на питання співрозмовника, наприклад: *Та чи вирішить звільнення Моцпана глобальну проблему? Навряд* (Деро.іа: Інтернет-видання, 09.08.2017); *Чи може країна тривалий час існувати без повноцінної внутрішньої політики? Цілком ймовірно* («Дзеркало тижня», 26.08.2016); *Щодо літери Ю, то з відтінком, здається, все гаразд.*

Саме такий помаранчевий став символом революції 2004, і ним досі продовжує активно користуватися Ющенко. Невже Яценюк саме його мав на увазі? **Навряд.** Радше Юлю, себто Тимошенко, і цьому є мільйон пояснень («Українська правда», 27.11.2009)»; – Це часом не має аналогії з назвою громадської організації, яку ви зараз очолюєте? – **Напевно...** Так я побудований, так я жив, так працював із людьми, і в цьому було моє завдання («День», 28.08.2009). Якщо після нечленованого речення, маркованого модальним компонентом із вірогідним значенням, далі подано якесь пояснення, поглиблення думки, то в таких випадках доречно говорити про транспозиційну (певною мірою нейтралізовану) вірогідність. Адже політик послуговується аналізованими формальними засобами не тільки для вираження вказаної семантики, а радше з метою реалізації якогось прагматичного завдання: інформуючи про певний факт, політичну ідею, мовець прагне від адресата розуміння, хоче досягти відповідного перлокутивного ефекту. Таке переконання має нижчий ступінь категоричності, ніж експліцитно представлене, яке почасти викликає негативну реакцію в реципієнта. Зазначений механізм впливу на свідомість читача чи слухача не надто помітний, хоч і досить ефективний;

б) реакція на власне чи чийсь повідомлення, представлене у формі висловлення розповідної модальності, наприклад: *Не секрет, що Кабмін, який чітко тримає академію в бюджетних рукавицях, завжди втручався в її справи, не рахуючись ні з її самоврядуванням, ні з нормами етики та моралі. Кажуть, можна було вийти з-під цієї опіки. **Мабуть*** («Дзеркало тижня», 27.11.2015);

2) контамінованої вірогідності. Такі структури поєднують кілька модальних значень, зокрема:

а) вірогідності й дебітивності. Роль модальних модифікаторів дебітивності виконують дієслова чи специфічні зв'язки, що маркують предикат і вказують на вимушеність, доцільність, необхідність, неминучість тощо, наприклад: ***Мабуть, держава має приділити увагу кільком банкам*** («Дзеркало тижня», 22.02.2010); ***Треба було, напевно, призначати іншого міністра внутрішніх справ*** («Дзеркало тижня», 12.02.2010). Принагідно зазначимо, що форми доконаного виду дієслів – головних складників предиката (у першому реченні *приділити*, у другому – *призначати*) мають вищий ступінь обов'язковості, ніж їхні недоконані форми;

б) вірогідності й заперечення. Маркери заперечної модальності – частки *не, ні*, що перебувають перед предикатом, формуючи загальнозаперечні конструкції, чи перед іншим компонентом, експлікуючи частковозаперечний зміст. Подекуди негатор стоїть перед указаними двома різновидами мовних одиниць. Наприклад: *Мабуть, контекст місцевих виборів не передбачає суттєвих ідеологічних баталій* («Львівська газета», 28.10.2010); *Виконувати злочинні накази, напевно, вже ніхто не погодиться* («Дзеркало тижня», 12.02.2010). У деяких структурах модифікатори вірогідності створюють ще й додаткове негативне емоційно-експресивне забарвлення. Наприклад, у реченні *Правоохоронці, мабуть, не знають, що представницький орган такою інформацією не володіє* («Дзеркало тижня», 01.10.2010) автор має на меті наголосити, що правоохоронці повинні володіти певною інформацією. Дещо споріднене функційне навантаження виявляє структура – *Напевно, я чогось не розумію* («Дзеркало тижня», 12.02.2010), у якій мовець, намагаючись зреалізувати інформаційно-психологічний вплив на читача, іронізує щодо виголошеної попереду інформації, прагне показати некомпетентність, необізнаність інших, їхні необґрунтовані вчинки та розпорядження;

в) вірогідної й питальної модальності. Висловлення цього різновиду зазвичай становлять собою риторичні питання, тобто такі побудови виявляють послаблення питальної інтенції та порушують кореляцією «питання – відповідь». Наприклад: *Чи, може, в принципі, щось зміниться у ставленні українців до партійної біографії політиків?* («Українська правда», 21.12.2009); *Чи, може, красти голоси менш ганебно, ніж матеріальні цінності?* («Українська правда», 30.11.2009). Оперуючи питальними висловленнями, адресант спонукає співрозмовника до роздумів, прагне об'єднати навколо порушеної проблеми щонайбільше людей, водночас демонструючи суголосне з іншими власне ставлення до різних подій у суспільстві й употужнюючи підсвідомий маніпулятивний вплив на адресата;

г) вірогідності, питальності й прихованої, частково знебарвленої спонукальності: *Може, розігнати таку Генеральну прокуратуру України (шляхом подання кандидатури на розгляд Верховної Ради України), прокурорів областей та інших рівнів – і все буде добре, кадри ж вирішують усе?* («Дзеркало тижня», 20.03.2010). У

досліджуваних текстах такі висловлення зазвичай відбивають порушення моральних цінностей, а отже, викликають негативні емоції в реципієнта. З огляду на вказаний комунікативно-прагматичний потенціал вони певною мірою співвідносні зі структурами попереднього різновиду;

г) вірогідної, заперечної й емоційно-оцінної модальностей: *Мені здається, що прийняття бюджету саме по собі, на жаль, абсолютно ніяк не буде пов'язане з розвитком економічної ситуації в потрібному напрямі* («Дзеркало тижня», 26.02.2010). Формально виражена безособовим дієсловом *здається* невпевненість дає змогу авторові зняти із себе відповідальність за, можливо, не зовсім правдиві міркування, пов'язані з віддзеркаленням того, як саме він бачить ситуацію. На увиразнення негативної емоційної реакції спрямована вставна сполука *на жаль*. У модальній ієрархічній сітці найменш помітною видається заперечна модальність.

Як відомо, маркування модальних значень пов'язане з різними мовними рівнями, про що досить влучно сказав В. В. Виноградов. За його спостереженнями, мовна категорія модальності відбиває тісну взаємодію синтаксису, морфології та лексичних елементів [2, с. 476–477]. Керуючись настановами науковця, зазначимо, що структурування висловлень вірогідної модальності також виявляє стосунок до вказаних рівнів, тісний зв'язок яких вияскравлюють передусім власне-дієслова (*вагатися, видаватися, здаватися, припускати, сумніватися*) та вербалізовані прикметники (*невпевнений, непевний*) з узагальненими значеннями припущення, імовірності, можливості, що виявляють чітке спрямування в комунікативний синтаксис й беруть участь у моделюванні висловлень аналізованого різновиду. Наприклад: *Я вагаюся, чи потрібно проводити референдум про продаж землі іноземцям* («Наш»: інформаційний телеканал та медіаплатформа, 13.11.2019); *Видається, що на міжнародній арені втомилися від України* («Zik», 31.01.2018); *Мені здається, що цьому Кабміну залишилося недовго, – Шуфрич* (заг.) (112.ua : офіційний сайт телеканалу «112 Україна», 18.10.2019); *...я припускаю, що новий прем'єр-міністр прагнутиме продемонструвати українцям якісь умовно популістські кроки на кшталт зниження чи принаймні стабілізації тарифів, скасування податку на пенсії* («День», 18.04.2016); *Сумніваюся, що призначення Табачника – це справа рук політтехнологів Віктора Януковича, аби*

відвернути увагу суспільства від гірших призначень, дій уряду чи Адміністрації Президента («День», 24.03.2010); «Нафтогаз» **не впевнений**, що «Газпром» виконає домовленості («Фінанси та економіка», 24.12.2019). Подекуди натрапляємо на функційні еквіваленти зазначених предикатів, як-от: **Маю сумнів** у тому, що буде хвиля таких резолюцій («День», 04.06.2010). У поєднанні з атрибутивними компонентами великий, глибокий та ін. сполука мати сумнів виражає вкрай малоюмовірну інформацію, наприклад: **І я маю великий сумнів**, що рівень демократії в сьогоднішній Грузії вище, ніж в Україні («День», 08.11.2007); **Я маю глибокий сумнів**, що під час сесії міськради це питання знайде підтримку («Zik», 12.12.2011). Висловлення вігорідної модальності зазвичай виконують роль головних частин складнопідрядних речень і перебувають у препозиції. Хоч зрідка натрапляємо на постпозитивні конструкції аналізованого різновиду, пов'язані з іншою частиною безсполучниковим зв'язком: **Якщо, звичайно, не сплинуть якісь політичні угоди між Ющенком і Березовським, в чому я маю сумнів** («День», 13.10.2005).

Стосунок до морфолого-синтаксичного аспекту виявляють модальні прислівники (за термінологією О. В. Горпинича, модальники [4, с. 241–248]), що виникли внаслідок згортання конструкцій із дієсловами розглянутого попереду різновиду. Студіювання цих одиниць у синтаксичній площині зумовило потрактування їх або як компонентів, абсолютно позбавлених синтаксичної ролі [12, с. 227–231], або як детермінантів, підпорядкованих усьому реченню (із формально-синтаксичного боку) та модальних синтаксем, виділених з огляду на семантико-синтаксичні відношення [3, с. 112, 131, 276–277]. Наприклад: **Здається, і Заходу вигідно заморозити цей конфлікт, що, на мою думку, не є позитивним рішенням, адже тоді Україна постійно буде мати «сіру зону» на своїй території** («УНІАН», 19.12.2016); **Уряд України, мабуть, робитиме все можливе для того, щоб українці змирилися із загрозами, що нависли над країною в результаті підписання в Москві газових угод, і полюбили «добродійників» із «Росукренерго»** («День», 08.02.2006); **Можливо, гіркий спогад про втрачену перемогу і став причиною для нинішнього глави держави відмовитися від цієї світової практики...** («Львівська газета», 28.10.2010); **Державним чиновникам, певно, дуже подобається**

вирішувати свої проблеми за рахунок пересічних українців («Дзеркало тижня», 22.06.2012).

Вагому роль у вираженні модальних відтінків відіграють частки, що, на переконання С. О. Педченко, слугують універсальним засобом «вираження модусних компонентів висловлення, який транслює додаткову інформацію, украй необхідну для формування модальної рамки речення» [10, с. 85]. Цілком погоджуємося із застереженням дослідниці щодо призначення розглядуваних слів передавати «інформацію модально-прагматичного, а не денотативного чи сигніфікативного характеру» [10, с. 85]. На маркуванні сумніву, невпевненості в якомусь факті об'єктивної дійсності, його можливості, вірогідності та ін. спеціалізовані частки, що з огляду на частоту функціонування в політичному дискурсі формують такий ієрархічний ряд: *навряд чи, наче, неначе, неначебто*, наприклад: *Однак політична вигода може минути, а виплекані угорські амбіції навряд чи швидко зникнуть* («Дзеркало тижня», 23.09.2019); *Тим паче що НПУ – з тих небагатьох партутворень, що були провладними вчора й наче залишаються ними сьогодні* («Дзеркало тижня», 26.08.2005); *Проблему неначе спробувала розв'язати сама митниця напередодні візиту президента* («Дзеркало тижня», 18.11.2011).

Отже, засвідчені в політичному дискурсі висловлення з модальним значенням вірогідності виявляють високий ступінь суб'єктивності, характеризують усю структуру й подану в ній інформацію загалом та реалізують семантику можливості, імовірності, припущення, сумніву. З огляду на семантико-прагматичне навантаження вони структурують дві групи: 1) зі значенням власне-вірогідності, експлікуючи різного ступеня припущення мовця щодо певного факту; 2) з указівкою на контаміновану вірогідність, що поєднує кілька модальних значень, зокрема: а) вірогідності й дебітивності; б) вірогідності й заперечення; в) вірогідної й питальної модальності; г) вірогідності, питальності й прихованої, частково знебарвленої спонукальності; г) вірогідної, заперечної й емоційно-оцінної модальностей. Значна частина виявлених у політичному дискурсі конструкцій має супровідне емоційно-експресивне забарвлення, переважно негативне. Маркування висловлень вірогідної модальності пов'язане з лексичним, морфологічним і синтаксичним мовними рівнями. На цій

функції спеціалізовані власне-дієслова, вербалізовані прикметники, модальні прислівники, частки.

Перспективним вважаємо студювання інших модальних значень, передусім їхніх перехідних виявів, що дасть змогу вияскривити особливості мовлення політиків, виявити їхні маніпуляційні стратегії, емоційно-експресивне навантаження та низку інших функцій.

Література

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва: Изд-во иностр. лит., 1955. 416 с.
2. Виноградов В. В. Русский язык: грамматическое учение о слове. Москва: Высш. шк., 1986. 640 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ: Либідь, 1993. 368 с.
4. Горпинич В. О. Морфологія української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
5. Грищенко А. П. Модальність і часова віднесеність як зовнішньо-синтаксичні ознаки речення. *Синтаксис словосполучення і простого речення*. Київ: Наук. думка, 1975. С. 16–29.
6. Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 452 с.
7. Костусяк Н. М. Грамемна структура категорії лексико-граматичної модальності. *Типологія та функції мовних одиниць: наук. журн.* Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. № 1. С. 127–139.
8. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій: монографія. 2-е вид., переробл. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. 393 с.
9. Немец Г. П. Актуальные проблемы модальности в современном русском языке. Ростов-на-Дону: Изд-во Ростов. ун-та, 1991. 187 с.
10. Педченко С. О. До проблеми класифікації модальних партикул. *Філологічні науки: зб. наук. пр.* 2011. № 9. С. 82–87.
11. Педченко С. О. Класифікаційні параметри субкатегорійних суб'єктивно-модальних значень. *Молодий вчений*. 2016. № 8 (35). С. 305–308.
12. Сучасна українська літературна мова: синтаксис / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1972. 515 с.
13. Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность / А. В. Бондарко, Е. И. Беляева, Л. А. Бирюлин и др.; под ред. А. В. Бондарко. Ленинград: Наука, 1990. 263 с.
14. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності: монографія. Тернопіль: Підручники й посібники, 2003. 240 с.

15. Шинкарук В. Д. Категорії модусу і диктуму у структурі речення: монографія. Чернівці: Пута, 2002. 272 с.
16. Romaniuk S. *Ukraiński dyskurs polityczny w latach 2010–2014. Analiza lingwistyczna*. Warszawa – Iwano-Frankiwnsk: SOWA Sp. z o.o., 2016. 357 s.

References

1. Balli Sh. *Obshchaya lingvistika i voprosy frantsuzskogo yazyka* [General Linguistics and French Language]. Moskva, 1955. 416 p. (in Russian).
2. Vinogradov V. V. *Russkiy yazyk: grammaticheskoe uchenie o slove* [Russian Language: Grammatical Study of the Word]. Moskva, 1986. 640 p. (in Russian).
3. Vykhoanets I. R. *Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys* [Ukrainian Grammar. Syntax]. Kyiv, 1993. 368 p. (in Ukrainian).
4. Horpynych V. O. *Morfolohiia ukrainskoi movy* [Morphology of Ukrainian Language]. Kyiv, 2004. 336 p. (in Ukrainian).
5. Hryshchenko A. P. Modalnist i chasova vidnesenist yak zovnishno-syntaksychni oznaky rechennia [Modality and Tense as External Syntactic Features of Sentence]. In: *Syntaksys slovospoluchennia i prostoho rechennia*. Kyiv, 1975, pp. 16–29. (in Ukrainian).
6. Kostusiak N. M. *Struktura mizhrivnevykh katehorii suchasnoi ukrainskoi movy* [Structure of Interlevel Categories of Modern Ukrainian Language]. Lutsk, 2012. 452 p. (in Ukrainian).
7. Kostusiak N. M. Hramemna struktura katehorii leksyko-hramatychnoi modalnosti [Grammeme Structure of Category of Lexical and Grammatical Modality]. In: *Typolohiia ta funktsii movnykh odynyts*, 2014, no. 1, pp. 127–139. (in Ukrainian).
8. Mirchenko M. V. *Struktura syntaksychnykh katehorii* [Structure of Syntactic Categories]. Lutsk, 2004. 393 p. (in Ukrainian).
9. Nemets G. P. *Aktualnye problemy modalnosti v sovremennom russkom yazyke* [Current Issues of Modality in Modern Russian Language]. Rostov-na-Donu, 1991. 187 p. (in Russian).
10. Pedchenko S. O. Do problemy klasyfikatsii modalnykh partykul [Issue of Modal Particles Classification]. In: *Filolohichni nauky*, 2011, no. 9, pp. 82–87. (in Ukrainian).
11. Pedchenko S. O. Klasyfikatsiini parametry subkatehoriinykh subiektyvno-modalnykh znachen [Classific Criteria of Subcategorical Subjective and Modal Meanings]. In: *Molodyi vchenyi*, 2016, no. 8 (35), pp. 305–308. (in Ukrainian).
12. *Suchasna ukrainska literaturna mova: syntaksys* [Modern Ukrainian Literary Language: Syntax] / za zah. red. I. K. Bilodida. Kyiv, 1972. 515 p. (in Ukrainian).
13. *Teoriya funktsionalnoy grammatiki. Temporalnost. Modalnost* [Theory of Functional Grammar. Temporality. Modality] / A. V. Bondarko, Ye. I. Belyaeva, L. A. Biryulin i dr.; pod red. A. V. Bondarko. Leningrad, 1990. 263 p. (in Russian).
14. Tkachuk V. M. *Katehoriia subiektyvnoi modalnosti* [Category of Subjective Modality]. Ternopil, 2003. 240 p. (in Ukrainian).

15. Shynkaruk V. D. *Katehorii modusu i dyktumu u strukturi rechennia* [Category of Modus and Dictum in Sentence Structure]. Chernivtsi, 2002. 272 p. (in Ukrainian).
16. Romaniuk S. *Ukraiński dyskurs polityczny w latach 2010–2014. Analiza lingwistyczna* [Ukrainian Political Discourse in 2010–2014. Linguistic Analysis]. Warszawa – Iwano-Frankiwnsk, 2016. 357 p. (in Polish).

Nataliia Kostusiak. Expression of Probable Modality in Modern Political Discourse: Ranking and Peculiarities of Expression. The article studies a multilevel interpretation of expressions with modal meaning of probability. Two aspects are taken into account: 1) expression of probable meaning and a number of options, that is a consequence of modal shifts, creation of contaminated (probable and accompanying) modal meanings due to situational and pragmatic conditions of communication; 2) study of probable modality in the discourse-centric aspect, with an emphasis on specific situations of communication of politicians, their communicative intention, purpose of communication, etc. These qualification principles made it possible to indicate a high level of subjectivity of the expressions of the analyzed modal plan, their ability to characterize the entire structure and information presented in it in general and the implementation of the semantics of possibility, probability, assumption and doubt. Orientation to the semantic and pragmatic load of expression of a probable modal plan led to their unification into two groups with meanings: 1) probabilities, which explain the different level of assumption of the speaker about a certain fact; 2) contaminated probability, which combines several modal meanings, in particular: a) probability and debitive; b) probability and negative; c) probable and interrogative modality (usually these are rhetorical questions that reveal a weakening of interrogative intention); d) probable, interrogative and hidden, somewhat discolored imperative; e) probable, negative and emotional-evaluative modalities. During the analysis of these constructions the attention is focused on their emotional and expressive coloring, which is mostly negative. It is found that the marking of expressions of probable modality is associated with different language levels. It is studied that verbs (*вагатися, видаватися, здаватися, припускати, сумніватися*), verbalized adjectives (*невпевнений, непевний*), modal adverbs (*здається, мабуть, можливо, etc.*), particles (*навіть чи, наче, неначе, неначебто, etc.*) are specialized on this function.

Key words: probable, debitive, negative, interrogative, emotional-evaluative modality, verb, modal adverb, particle.

Костусьяк Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки; ORCID ID 0000-0002-9795-6038; kostusyak.nataliia@eenu.edu.ua